

Освітній компонент : Гінекологія, репродуктивне здоров'я та планування сім'ї
Освітня програма : Лікувальна справа

Практичне заняття № 1-2

Тема: Методика обстеження гінекологічних хворих

Актуальність теми:

Гінекологія (назва походить від двох грецьких слів: gune - жінка і logos - наука) - наука, що вивчає анатомічні особливості та фізіологічні процеси, які відбуваються у статевих органах жінки від дитинства до старості, та захворювання жіночих статевих органів, що виникають поза вагітністю і пологами.

Здоров'я жінки - це здоров'я нації. Тому перед медичними закладами України, що здійснюють лікувально-профілактичну допомогу гінекологічним хворим, стоїть відповідальне завдання - зменшення кількості захворювань статевої сфери жінки та запобігання їх виникненню. Велика роль у реалізації цих завдань відводиться акушеркам та фельдшерам, тому необхідно добре знати і вміти проводити обстеження гінекологічних хворих для постановки попереднього діагнозу.

Навчальні цілі

Студент повинен знати:

- принципи організації гінекологічної допомоги в місті та сільській місцевості;
- роль фельдшера в наданні долікарської допомоги, проведенні амбулаторного прийому та щорічних профілактичних оглядів жінок;
- санітарно-освітня робота та її значення;
- особливості збору анамнезу, його роль у визначенні діагнозу;
- схему обстеження гінекологічних хворих;
- основні та додаткові методи обстеження гінекологічних хворих.

Студент повинен вміти:

- збирати анамнез;
- проводити спеціальне гінекологічне обстеження;
- оформляти паспортну частину медичної карти стаціонарного хворого/Ф, медичної картки амбулаторного хворого/Ф0-25/0, контрольної картки диспансерного спостереження/Ф030/0 статистичного талону /Ф025-2/0;
- складати набір інструментів для зондування порожнини матки;
- складати набір інструментів для роздільного вишкрібання порожнини матки;
- складати набір інструментів для пункції черевної порожнини через заднє склепіння піхви;
- складати набір інструментів для біопсії шийки матки;
- збирати, зберігати та відправляти матеріал для гістологічного дослідження.

Виховні цілі

Формувати навички спілкування з гінекологічними хворими, професійної відповідальності за правильність та своєчасність виконання обов'язків фельдшера під час обстеження жінки.

Розвивати в особистості студента таких якостей як милосердя і гуманізм, чуйність, довіра, повага. Сформувати професійну орієнтацію, установку за своєчасність надання допомоги при нетипових ситуаціях, розвивати елементи клінічного мислення.

Формування професійних навичок і вмінь

Алгоритм виконання практичної навички

Збирання анамнезу

Гінекологічний анамнез збирають у такій послідовності:

I. Менструальна функція

- У якому віці почалися менструації?
- Чи одразу вони стали регулярними?
- Скільки днів триває менструація?
- Через скільки днів повторюється?
- Яку кількість крові Ви втрачаєте під час менструації?
- Чи регулярні менструації?
- Чи супроводжується менструація неприємними відчуттями?
- Коли була остання менструація?
- Чи змінився характер менструальної функції під час цього захворювання?

II. Статева функція

- В якому віці почали статеве життя?
- Чи використовуєте протизаплідні засоби? Які саме? Яка їхня ефективність?
- Чи змінився характер статевої функції під час цього захворювання?

III. Генеративна функція

- Скільки було вагітностей?
- Як проходила кожна з них, чи були ускладнення? Чим закінчилася кожна вагітність?
- Скільки було пологів? Як вони проходили? Чи були ускладнення?
- Як проходили післяпологові періоди?
- Скільки було викиднів? У якому терміні вагітності вони наставали?
- Скільки було штучних абортів? Чи були ускладнення після абортів?

IV. Секреторна функція

- Чи є виділення із статевих шляхів?
- Який характер виділень? Колір? Запах?
- Чи змінюється характер виділень упродовж менструального циклу?
- Чи змінилась секреторна функція під час даного захворювання?

Алгоритм виконання практичної навички

Вимірювання температури тіла

Необхідний інструментарій: термометр, лоток, дезрозчин, температурний листок.

Підготовка хворої: струсіть термометр так, щоб ртуть опустилася нижче поділки 35 °С.

Послідовність дій: - сухою серветкою протріть пахвову западину хворої;

- помістіть у пахвову западину термометр;

- тривалість вимірювання — 10 хвилин;

- занесіть покази термометра у температурний листок;

- крива запису температури на температурному листку наноситься олівцем синього кольору.

Алгоритм виконання практичної навички

Підрахунок частоти дихання

Необхідний інструментарій: секундомір або годинник.

Положення хворої : хвора лежить у ліжку в зручному для неї положенні.

Послідовність дій: - увімкніть секундомір або відмітьте на годиннику час;

- стежачи за рухами грудної клітки або черевної стінки хворої, підрахуйте кількість дихальних рухів за 1 хвилину (підрахунок дихальних рухів слід робити непомітно для хворої. Можна імітувати підраху-

нок пульсу, поклавши пальці на ділянку променево-зап'ясткового суглоба);

- зробіть відповідний запис у температурному листку.

Алгоритм виконання практичної навички

Підрахунок частоти пульсу

Необхідний інструментарій: Годинник або секундомір.

Положення хворої: хвора лежить у ліжку або сидить на стільці в зручному положенні.

Послідовність дій: - увімкніть секундомір або відзначте на годиннику час;

- охопіть ліву руку пацієнтки правою рукою в ділянці променево - зап'ясткового суглоба. Великий палець розмістіть на зовнішній поверхні суглоба, а вказівний, середній та безіменний — на внутрішній.

- пропальпуйте артерію;

- підрахуйте частоту пульсу за 1 хв;

- зробіть відповідний запис у температурному листку.

Алгоритм виконання практичної навички

Вимірювання артеріального тиску

Необхідний інструментарій: Тонometr, фонендоскоп.

Положення хворої: хвора лежить у ліжку або сидить на стільці біля столу, поклавши руку, оголену вище ліктьового згину, на стіл.

Послідовність дій: - накладіть на плече хворої манжетку так, щоб її нижній край був на 2-3 см

вище ліктьового згину (під манжеткою повинен проходити лише один палець);

- з'єднайте манжетку з балоном тонометра;

- пропальпуйте в ділянці ліктьового згину місце пульсації ліктьової артерії. Прикладіть до цього місця фонендоскоп;

- закрийте вентиль;

- натискаючи грушу, нагнітайте повітря в манжетку;

- після зникнення звуку пульсових ударів нагнітайте повітря ще на 2-3 поділки;

- припиніть нагнітати повітря, відкрийте вентиль і повільно випускайте повітря;

- відмітьте на шкалі позначку, коли з'явиться перший пульсовий удар. Це величина систолічного тиску.

- продовжуючи випускати повітря, відмітьте на шкалі позначку, на якій пульсові удари зникають. Це величина діастолічного тиску.

Алгоритм виконання практичної навички

Підготовка гінекологічного крісла до огляду хворих

Необхідне обладнання: гінекологічне крісло, джерело освітлення, дезінфекційні розчини.

Послідовність дій: - перевірити справність крісла;

- перевірити справність джерела світла;

- проконтролювати обробку крісла дезінфекційним розчином (використовують 1 % розчин хлораміну Б, сульфохлорантин 0,2 %, хлоргексидину біглюконат 1 %).

Алгоритм виконання практичної навички

Огляд шийки матки у дзеркалах

Необхідний інструментарій: Дзеркала Куско або Сімса, стерильні рукавички.

Положення хворої: гінекологічне обстеження проводять на гінекологічному кріслі. Жінка лежить на спині з напівзігнутими в колінних та кульшових суглобах ногами.

Підготовка хворої: спорожнити сечовий міхур та пряму кишку, при необхідності зробити очисну клізму.

Послідовність дій: огляд шийки матки за допомогою двостулкового дзеркала:

- одягають стерильні рукавички;
- великим та вказівним пальцями лівої руки розводять великі статеві губи у нижній третині;
- вводять дзеркало у вагіну, розміщуючи зімкнуті стулки паралельно до статевої щілини;
- після введення дзеркало повертають на 90 градусів вниз і розкривають стулки так, щоб вагінальна частина шийки містилася між стулками;
- при необхідності дзеркало фіксують за допомогою замка;
- після огляду шийки матки чи виконання необхідних процедур стулки закривають і дзеркало виводять з піхви.

Огляд шийки матки за допомогою ложкоподібних дзеркал:

- великим та вказівним пальцями лівої руки розводять статеві губи;
- правою рукою дзеркало вводять у піхву, повернувши його косо відносно статевої щілини;
- дзеркало розміщують на задній стінці піхви, злегка натискаючи на промежину;
- паралельно введеному дзеркалу вводять плоске передне дзеркало (підіймач) і піднімають передню стінку вагіни;
- після огляду дзеркала виводять з піхви у зворотному порядку: спочатку підіймач, потім дзеркало.

Алгоритм виконання практичної навички

Проведення бімануального дослідження

Положення хворої: - хвора лягає на гінекологічне крісло (перед дослідженням жінка повинна спорожнити сечовий міхур та пряму кишку);

- провести туалет зовнішніх статевих органів;

Послідовність дій: - великим та вказівним пальцями лівої руки розводять малі та великі статеві губи;

- праву руку складають таким способом: безіменний палець та мізинець притиснуті до долоні, вказівний та середній - складені до купи та випростані, великий - відігнутий під прямим кутом до долоні. Середній та вказівний пальці правої руки вводять у піхву. Безіменний та мізинний пальці впираються в промежину, а великий - відхилений до лобка;
- пальці розміщують у передньому склепінні, шийку матки відтискають назад;
- зовнішньою рукою обережно натискають на передню черевну стінку в напрямку до пальців, що введені у вагіну. Якщо матка розміщена у положенні anteversio-anteflexio, вона буде знаходитись між пальцями зовнішньої та внутрішньої рук;
- пальці внутрішньої та зовнішньої рук переміщують праворуч від матки. Пальпують праві придатки;
- пальці внутрішньої та зовнішньої рук переміщують ліворуч від матки. Пальпують ліві придатки.
- пальці правої руки виводять з вагіни.

Алгоритм виконання практичної навички

Взяття матеріалу для визначення ступеня чистоти піхви

Необхідний інструментарій: дзеркало Куско, ложечка Фолькмана, стерильні рукавички, направлення в лабораторію.

Підготовка хворої: запропонувати жінці лягти на гінекологічне крісло, на стерильну пелюшку.

Послідовність дій: - ввести гінекологічне дзеркало в піхву, вивести шийку матки в дзеркалах;

- ложечкою Фолькмана забрати мазок із заднього склепіння піхви;
- матеріал нанести на предметне скельце штрихоподібними рухами;
- виводять дзеркало;
- пишуть на скельцях номер відповідно до запису у журналі, заповнюють направлення у лабораторію.

Алгоритм виконання практичної навички

Роздільне діагностичне вишкрібання стінок порожнини матки

Мета дослідження: діагностика злоякісних пухлин та визначення функціонального стану ендометрія.

Показання: пухлини та поліпи матки, маткова кровотеча.

Протипоказання: III-IV ступінь чистоти піхви, вагітність, гострі запальні захворювання жіночих статевих органів.

Алгоритм дій акушерки

Послідовність дій:

1. Підготовка хворої:

- 1) запропонувати хворій спорожнити сечовий міхур та пряму кишку;
- 2) укласти хвору на гінекологічне крісло (на стерильну серветку);
- 3) зробити туалет зовнішніх статевих органів;
- 4) надягнути на ноги хворої бахіли.

2. Підготовка акушерки:

- 1) провести оброблення рук;
- 2) надягнути стерильні гумові рукавички.

3. Підготовка інструментів, білизни та медикаментів:

- 1) накрити операційний столик стерильною серветкою;
- 2) покласти на неї набір гінекологічних інструментів: корнцанг, ложкоподібне дзеркало з підіймачем, кульові щипці (2), матковий зонд, розширювачі Гегара, кюретки (№ 2, № 4 і № 6) та стерильні ватні кульки; накрити інструменти стерильною серветкою;
- 3) приготувати 2% розчин йоду, 2 флакони 10% розчину формаліну, препарати для знеболювання.

4. Асистування лікарю:

- 1) утримувати в піхві дзеркало Сімпса;
- 2) виконувати розпорядження лікаря.

5. Забір та відправлення матеріалу на гістологічне дослідження:

- 1) у 1-й флакон з 10% розчином формаліну покласти зішкріб з порожнини матки;
- 2) у 2-й флакон з 10% розчином формаліну покласти зішкріб з каналу шийки матки;
- 3) зробити маркірування на кожному флаконі (направлення на гістологічне дослідження випишує лікар).

6. У журналі для реєстрації малих операцій зробити відповідні записи

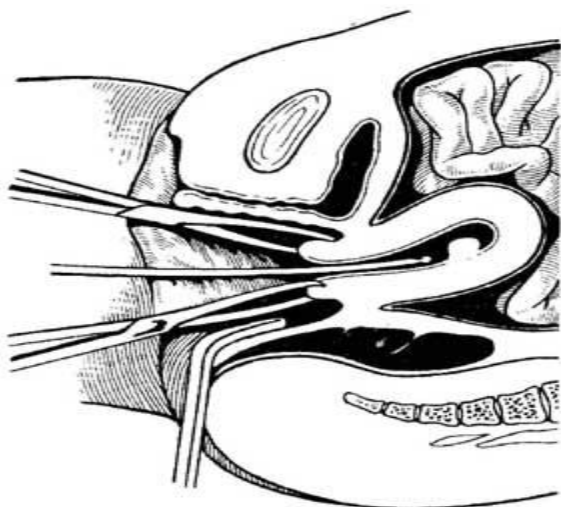

Алгоритм виконання практичної навички

Зондування порожнини матки

Покази:

- визначення прохідності цервікального каналу, положення і напряму порожнини матки, її довжини і стану рельєфу стінок матки;
- використовують не лише з діагностичною метою, але і перед деякими операціями (вишкрібання стінок порожнини матки, ампутація шийки матки та ін.).

Мал. Зондування матки.

Маніпуляцію проводять в умовах надзвичайно строгої асептики.

Зонд — вигнутий металевий інструмент довжиною 20-30 см із поперечними сантиметровими поділками. На кінці зонда є потовщення у вигляді гудзика.

Функції фельдшера:**1. Підготовка пацієнтки:**

- зголити волосся на зовнішніх статевих органах;
- прослідкувати за спорожненням сечового міхура.

2. Підготувати необхідний інструментарій:

- ложкоподібне дзеркало з підіймачем;
- пінцет;
- кульові щипці;
- матковий зонд;
- ватні кульки;
- розчин антисептика.

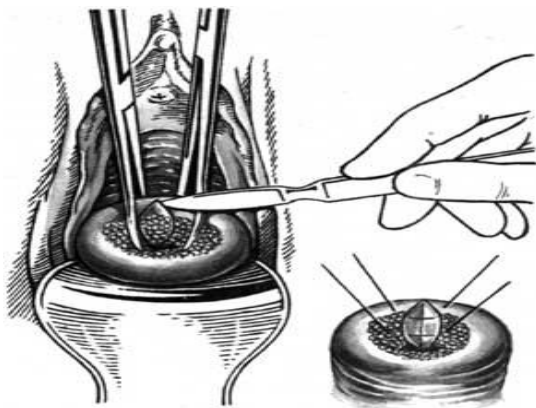
Знеболювання. Якщо зондування проводиться як окрема маніпуляція, знеболення не проводять. За 20-30 хвилин до початку маніпуляції можна ввести 2 мл 50 % анальгіну та 1 мл 1 % дімедролу.

Техніка зондування матки:

- шийку матки оголюють в дзеркалах та обробляють дезінфекційним засобом;
- захоплюють шийку матки кульовими щипцями за передню губу.
- виймають підіймач;
- підтягують шийку до входу у вагіну і випрямляють цервікальний канал;
- вводять у цервікальний канал матковий зонд і проводять дослідження;
- виймають інструменти: виводять матковий зонд, знімають кульові щипці, обробляють шийку матки деззасобом, виводять вагінальні дзеркала.

Алгоритм виконання практичної навички Біопсія шийки матки

Біопсія - це висічення і мікроскопічне дослідження шматочка тканини з діагностичною метою. Найчастіше матеріал беруть із вагінальної частини шийки матки при дисплазії, яка не лікується консервативно, папіломах, виразках, пухлинах та ін.

Мал. Біопсія шийки матки.

Функції фельдшера:

1. Підготовка хворої:

- спеціальної підготовки хворої до біопсії не проводять.

2. Підготовка необхідного інструментарію:

- ложкоподібне дзеркало з підймачем;
- пінцет або корнцанг;
- кульові щипці;
- скальпель або конхотом.

3. Підготовка посудини з 10 % розчином формаліну.

4. Під час біопсії фельдшер утримує дзеркало у вагіні.

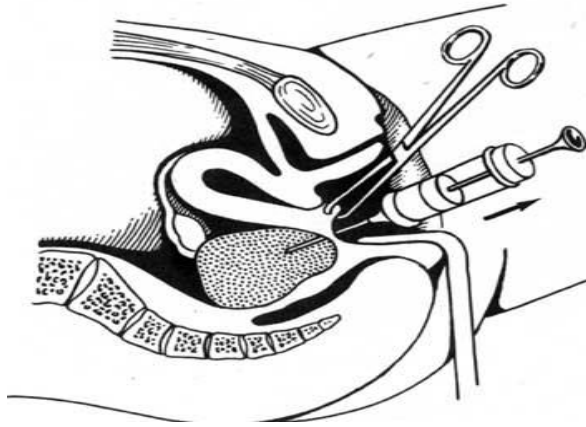
Техніка біопсії:

- шийку матки оголюють дзеркалами, дезінфікують, захоплюють двома кульовими щипцями - по обидва боки ділянки, на якій проводять біопсію;
- скальпелем вирізають шматочок тканини таким чином, щоб у нього потрапила не лише змінена, а й здорова тканина. Матеріал можна взяти і за допомогою конхотома;
- тканину заливають 10% розчином формаліну, заповнюють бланк направлення і відсилають матеріал у гістологічну лабораторію.

Алгоритм виконання практичної навички

Пункція черевної порожнини через заднє склепіння піхви

Пункція черевної порожнини через заднє склепіння - це найближчий і найзручніший доступ у порожнину малого таза (простір Дугласа), де при різних патологічних процесах накопичується рідина (кров, гній, ексудат), частіше гінекологічного походження. Цей метод використовують для діагностики порушеної позаматкової вагітності, пельвіоперитоніту.

Мал. Пункція черевної порожнини через заднє склепіння піхви.

Функції фельдшера:

1. Підготовка хворої.
2. Підготовка інструментів до проведення маніпуляції:
 - ложкоподібне дзеркало з підймачем;
 - кульові щипці;
 - шприц із довгою голкою;
 - пінцет або корнцанг.
3. Фіксація вагінальних дзеркал.
4. Виконання розпоряджень лікаря у процесі маніпуляції.
5. Спостереження за станом хворої, заповнення направлень у лабораторію.
6. Фіксація отриманого матеріалу.
7. Догляд за хворою після операції:

Знеболювання - загальний внутрішньовенний наркоз або місцева новокаїнова анестезія.

Техніка операції:

- шийку матки оголюють дзеркалами;
- обробляють дезінфекційним розчином;
- кульовими щипцями захоплюють задню губу шийки матки, підтягують шийку допереду, роблячи доступним заднє склепіння;
- довгою пункційною голкою роблять прокол посередині між крижово-матковими зв'язками, голку проводять на 1-2 см;
- одягають на голку шприц;
- відтягують поршень шприца на себе при одночасному повільному виведенні голки;
- якщо при пункції отримують гній, то, заповнивши направлення, його відправляють у лабораторію на бакпосів. У черевну порожнину в цьому випадку вводять антибіотики.
- транспортування хворої в палату;
- спостереження за її станом до повного виходу з наркозу;
- покласти холод на низ живота;
- введення скорочувальних та знеболювальних засобів, а також антибіотиків згідно з призначеннями лікаря.

Тести для самоконтролю

1. Яку кількість жінок обслуговує дільничий акушер-гінеколог та акушерка ?
 - A. 800
 - B. 1000
 - C. 1300
 - D. 2300
 - E. 3300

2. Який документ заводиться на гінекологічну хвору при звертанні її в жіночу консультацію ?
 - A. Індивідуальна карта вагітної та породіллі
 - B. Обмінна карта вагітної
 - C. Контрольна карта вагітної
 - D. Медична карта амбулаторного хворого
 - E. Статистичний талон
3. Скільки разів на рік жінка повинна пройти онкопрофогляд ?
 1. 4 рази на рік
 2. 2 рази на рік
 3. 1 раз на рік
 4. 5 разів на рік
 5. 3 рази на рік
4. Яке захворювання не підлягає диспансерному нагляду ?
 - A. Міома матки
 - B. Безпліддя
 - C. ВМК
 - D. Передракові хвороби
 - E. Гострий вульвіт
5. Яку скаргу не пред'являє гінекологічна хвора?
 - A. Біль
 - B. Білі
 - C. Кровотечі
 - D. Порушення функції сусідніх органів
 - E. Кровохаркання
6. Яка функція не входить до гінекологічного анамнезу?
 - A. Менструальна
 - B. Дітородна
 - C. Сексуальна
 - D. Секреторна
 - E. Дихальна
7. Що не відноситься до основних методів дослідження в гінекології?
 - A. Огляд зовнішніх статевих органів
 - B. Огляд в дзеркалах
 - C. Бактеріоскопічне дослідження
 - D. Мануальне
 - E. Бімануальне
8. Як називаються по автору двохстулкові гінекологічні дзеркала ?
 - A. Мюзю
 - B. Сімса
 - C. Куско
 - D. Фріча
 - E. Гегара
9. Як називають по автору ложкоподібні дзеркала?
 - A. Мюзю
 - B. Сімса
 - C. Куско
 - D. Фріча
 - E. Гегара
10. Бактеріоскопічне дослідження піхвового вмісту дає можливість визначити...
 - A. Ступінь чистоти піхви
 - B. Атипові клітини

- C. “Гормональне дзеркало “
 - D. Ідентифікація збудника і чутливість до антибіотика
 - E. Базальну температуру
11. Бактеріологічне дослідження дає можливість визначити ...
- A. Ступінь чистоти піхви
 - B. Атипові клітини
 - C. Гормональне дзеркало
 - D. Ідентифікація збудника і чутливість до антибіотика
 - E. Базальна температура
12. Який метод відноситься до методів функціональної діагностики?
- A. Гормональна кольпоцитодіагностика
 - B. Симптом натягу слизу
 - C. Онкоцитологічний метод
 - D. Спеціальне гінекологічне дослідження
 - E. Гістероскопія
13. Який метод не відноситься до методу функціональної діагностики?
- A. Симптом натягу слизу
 - B. “Симптом зіниці “
 - C. Зміна базальної температури
 - D. “Симптом папороті”
 - E. Спеціальне гінекологічне дослідження
14. Напротязі якого часу вимірюється базальна температура?
- A. 1 неділі
 - B. 1 місяця
 - C. 2 днів
 - D. 2 місяців
 - E. 3 менструальних циклів
15. За допомогою якого ендоскопічного методу можна оглянути піхвову частину шийки матки та стінки піхви ?
- A. Кольпоскопія
 - B. Гістероскопія
 - C. Лапароскопія
 - D. Кульдоскопія
 - E. УЗД
16. Пацієнтка 30 р. поступила в гінекологічне відділення з підозрою на порушену позаматкову вагітність. Для уточнення діагнозу необхідно приготувати інструментарій: корнцанг, гінекологічні дзеркала, шприц, пункційна голка. Який інструмент необхідно додати до даного набору?
- A. Вікончаті затискачі
 - B. Кульовий затискач
 - C. Затискач Мюзю
 - D. Затискач Пеана
 - E. Затискач Кохера
17. У пацієнтки 20 р. за призначенням лікаря фельдшер повинен взяти мазок на ступінь чистоти піхви за допомогою дзеркала Куско та ложечки Фолькмана. Вкажіть дію фельдшера перед введенням дзеркала.
- A. Провести масаж уретри
 - B. Розвести статеві губи лівою рукою
 - C. Випустити сечу катетером
 - D. Обробити вульву антисептиком
 - E. Поставити очисну клізму

18. Пацієнтці 24 роки рекомендовано вимірювати базальну температуру. Як правильно це виконувати?

- A. Ввечері під час менструації
- B. Вранці під час менструації
- C. Вранці щоденно в стані спокою за тиждень до менструації
- D. Щоденно перед сном після менструації
- E. Вранці в стані спокою щоденно після менструації

19. У пацієнтки 28 років діагностовано непрохідність маткових труб. Для лікування даної патології їй запропоновано введення у матку рідини під тиском. Назвіть цю маніпуляцію?

- A. Пертубація
- B. Гідротубація
- C. Гістероскопія
- D. Цервікоскопія
- E. Гістеросальпінгографія

20. З метою онкопрофогляду у пацієнтки зібрали анамнез, оглянули зовнішні статеві органи та шийку матки за допомогою дзеркал, провели бімануальне обстеження, дослідили молочні залози. Яке додаткове дослідження ще необхідно провести?

- A. Кольпоскопічне
- B. Цитологічне
- C. Біопсія
- D. Бактеріоскопічне
- E. Бактеріологічне.

Література

- *Грищенко В.І., Щербини М.О.* Гінекологія: підручник. - К.: Медицина, 2007.
- *Мороз Л.О.* Гінекологія: підручник. - К.: Здоров'я, 2002.
- *Назарова І.Б., Пісарєв А.А., Михайлов О.В.* Медсестринство в гінекології: навч. посіб. - К.: Медицина, 2010.
- *Степанківська О.В., Щербина М.О.* Гінекологія: підручник. - К.: Здоров'я, 2010.
- *Хміль С.В.* Гінекологія: підручник. - Тернопіль: Укрмедкнига, 2006.
- *Хохліч Т.І.* Практикум з гінекології. - К.: Здоров'я, 2000.